

Responsabilitate editorială: Maria DUMITRU este doctor în drept, conferențiar universitar în cadrul Universității „Petre Andrei” din Iași, avocat și practician în insolvență. Activează ca director al Departamentului de Drept Privat al Centrului de Cercetări Juridice al Universității „Petre Andrei” din Iași și redactor al revistei „Jurnalul de studii juridice”. A publicat numeroase articole și studii în reviste de specialitate, precum și *Daunele-interese în materia obligațiilor comerciale* (2008); *Regimul juridic al dobânzii legale* (2008); *Regimul juridic al dobânzii moratorii*, premiul revistei „Dreptul” și al Uniunii Juristilor din România pe anul 2010). La Editura Institutul European au apărut: *Dreptul societăților comerciale*, ediția I (2010); *Dreptul concurenței* (2010); *Drept profesional. Teoria generală a contractului profesional* (2011).

Maria Dumitru, *Dreptul societăților comerciale*, ediția a II-a actualizată
© 2012 Institutul European Iași, pentru prezenta ediție

INSTITUTUL EUROPEAN

Iași, str. Grigore Ghica Vodă nr. 13, O. P. I, C.P. 161
euroedit@hotmail.com.; <http://www.euroinst.ro>

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
DUMITRU, MARIA

Dreptul societăților comerciale / Maria Dumitru. – Ed. a 2-a, actualizată.
– Iași: Institutul European, 2012
Bibliogr.
ISBN 978-973-611-914-9

347.72(498)

Reproducerea (parțială sau totală) a prezentei cărți, fără acordul Editurii, constituie infracțiune și se pedepsește în conformitate cu Legea nr. 8/1996.

Printed in ROMANIA

MARIA DUMITRU

Dreptul societăților comerciale

Ediția a II-a actualizată

INSTITUTUL EUROPEAN
2012

La realizarea prezentei lucrări s-a avut în vedere legislația în vigoare la data de 1 noiembrie 2012.

Cuprins

Abrevieri / 11

Liminarii / 13

PARTEA I: REGULI GENERALE APLICABILE SOCIETĂȚILOR COMERCIALE

Capitolul 1. Aspecte introductive privind societățile comerciale / 17

1. Reglementarea societăților comerciale / 17
2. Repere istorice privind regimul juridic al societăților comerciale / 23
3. Definiția și natura juridică a societății comerciale / 27
4. Formele societăților comerciale / 29
5. Delimitarea societății comerciale de alte forme asociative / 35
6. Clasificarea societăților / 41

Capitolul 2. Elementele definiției ale societății comerciale / 45

1. Elementele esențiale ale contractului de societate comercială / 45
 - 1.1. Aportul asociaților / 45
 - 1.2. Capitalul social / 61
 - 1.3. Exercițarea în comun a activității comerciale – *affectio societatis* / 63
 - 1.4. Participarea la realizarea și împărțirea beneficiilor și pierderilor / 66
2. Personalitatea juridică a societății comerciale / 71
 - 2.1. Atributele de identificare / 72
 - 2.2. Patrimoniul societății / 78

2.3. Răspunderea pentru datoriile sociale / 79

Capitolul 3. Constituirea societăților comerciale / 81

1. Actul constitutiv / 82
 - 1.1. Condițiile de fond ale actului constitutiv / 83
 - 1.2. Condiții de formă ale actului constitutiv / 89
 - 1.3. Sancțiunea nerespectării condițiilor de valabilitate la încheierea actului constitutiv / 89
 - 1.4. Cuprinsul actului constitutiv / 91
2. Procedura constituirii societăților comerciale / 93
 - 2.1. Autorizarea constituirii societății comerciale / 94
 - 2.2. Publicitatea constituirii societății comerciale / 100
 - 2.3. Înregistrarea fiscală a societății comerciale / 103
 - 2.4. Autorizarea funcționării societății comerciale / 103
3. Regimul actelor juridice încheiate în cursul constituirii societății comerciale / 105
4. Consecințele încălcării cerințelor legale la constituirea societății comerciale / 106
 - 4.1. Neregularități constatate cu ocazia verificării legalității cererii de înregistrare în registrul comerțului a societății comerciale / 107
 - 4.2. Neregularități constatate după înregistrarea societății comerciale / 111
 - 4.3. Răspunderea pentru prejudiciile cauzate prin neregularitățile constatate anterior înregistrării / 113
 - 4.4. Nulitatea societății comerciale / 114
 - 4.5. Simulația în materia societăților comerciale / 121
5. Constituirea filialelor și a sucursalelor / 126
 - 5.1. Filiala / 126
 - 5.2. Sucursalele și celelalte sedii secundare / 128

Capitolul 4. Funcționarea societăților comerciale / 131

Subcapitolul I. ADUNAREA GENERALĂ / 132

- I.1. Aspecte generale privind adunările generale ale asociațiilor / 132

- I.2. Tipurile adunării generale / 136

- I.2.1. Adunarea generală ordinară / 137
- I.2.2. Adunarea generală extraordinară / 143
- I.2.3. Adunarea specială / 147

- I.3. Procedura adunării generale a asociațiilor / 149

- I.3.1. Convocarea adunării generale / 149
- I.3.2. Conținutul convocării / 153
- I.3.3. Ședința adunării generale / 155
- I.3.4. Hotărârile adunării generale / 172

Subcapitolul al II-lea. ADMINISTRAREA SOCIETĂȚILOR COMERCIALE / 181

- II.1. Aspecte generale privind administrarea societăților comerciale / 181

- II.2. Reguli generale privind administratorii societăților comerciale / 183

- II.2.1. Calitatea de administrator / 183
- II.2.2. Condițiile cerute pentru numirea administratorilor / 185
- II.2.3. Desemnarea administratorilor / 188
- II.2.4. Durata funcției de administrator. Realegerea administratorilor / 191
- II.2.5. Publicitatea numirii administratorilor / 191
- II.2.6. Remunerarea administratorilor / 192
- II.2.7. Încetarea funcției de administrator / 192
- II.2.8. Natura juridică a raporturilor dintre administrator și societatea comercială / 194

- II.3. Puterile (atribuțiile) administratorului societății comerciale / 195

- II.4. Răspunderea administratorilor societăților comerciale / 201

- II.5. Acțiunea în răspunderea administratorilor / 207

Subcapitolul al III-lea. CONTROLUL GESTIUNII SOCIETĂȚII COMERCIALE / 210

- III.1. Aspecte generale privind controlul gestiunii societății comerciale / 210

- III.2. Desemnarea cenzorilor / 212

III.3. Drepturile și obligațiile cenzorilor / 214

III.4. Răspunderea cenzorilor / 215

Capitolul 5. Modificarea societăților comerciale / 217

1. Aspecte generale privind modificarea societăților comerciale / 218
2. Procedura înregistrării actului modificator / 222
3. Opoziția la modificarea actului constitutiv / 223
4. Majorarea capitalului social / 226
 - 4.1. Condițiile majorării capitalului social / 226
 - 4.2. Metodele prin care se majorează capitalul social / 229
5. Reducerea capitalului social / 237
 - 5.1. Aspecte generale privind reducerea capitalului social / 237
 - 5.2. Procedura reducerii capitalului social / 240
6. Prelungirea duratei societății comerciale / 242
7. Schimbarea formei societății comerciale / 244
8. Excluderea asociatului din societatea comercială / 245
 - 8.1. Cazurile de excludere / 246
 - 8.2. Condițiile excluderii unui asociat din societatea comercială / 250
 - 8.3. Efectele excluderii unui asociat din societatea comercială / 251
9. Retragerea asociatului din societatea comercială / 252
10. Fuziunea și divizarea societăților comerciale / 258
 - 10.1. Noțiuni / 258
 - 10.2. Condițiile fuziunii și divizării societăților comerciale / 260
 - 10.3. Efectele fuziunii sau divizării / 270
 - 10.4. Nulitatea fuziunii sau divizării societăților comerciale / 272

Capitolul 6. Dizolvarea și lichidarea societăților comerciale / 275

Subcapitolul I. DIZOLVAREA SOCIETĂȚILOR COMERCIALE / 276

- I.1. Cauzele generale de dizolvare a societăților comerciale / 276
- I.2. Cauzele speciale de dizolvare a societăților comerciale / 281
- I.3. Căile dizolvării societății comerciale / 283
- I.4. Efectele dizolvării societății comerciale / 284

Subcapitolul al II-lea. LICHIDAREA SOCIETĂȚILOR COMERCIALE / 285

- II.1. Aspecte generale privind lichidarea societăților comerciale / 285
- II.2. Lichidatorii / 287
- II.3. Lichidarea activului și pasivului societății comerciale / 290

PARTEA a II-a. REGULI SPECIALE APLICABILE FIECĂREI FORME DE SOCIETATE COMERCIALĂ

Capitolul 7. Societatea în nume colectiv / 299

1. Constituirea societății în nume colectiv / 299
2. Funcționarea și controlul societății în nume colectiv / 301
 - 2.1. Deliberările și deciziile asociaților în societatea în nume colectiv / 301
 - 2.2. Administratorii societății în nume colectiv / 305
 - 2.3. Controlul gestiunii societății în nume colectiv / 307
 - 2.4. Cesiunea părții de interes a asociatului / 307
3. Excluderea și retragerea asociatului din societatea în nume colectiv / 308
4. Dizolvarea și lichidarea societății în nume colectiv / 310

Capitolul 8. Societatea în comandită simplă / 313

1. Aspecte generale privind societatea în comandită simplă / 313
2. Funcționarea societății în comandită simplă / 314
 - 2.1. Deliberările și deciziile asociaților / 314
 - 2.2. Administratorii societății în comandită simplă / 315
 - 2.3. Controlul societății în comandită simplă / 316
3. Dizolvarea și lichidarea societății în comandită simplă / 316

Capitolul 9. Societatea pe acțiuni / 317

1. Constituirea societăților pe acțiuni / 317
2. Acțiunile emise de societatea pe acțiuni / 329
 - 2.1. Definiția și natura juridică a acțiunilor / 329

- 2.2. Clasificarea acțiunilor / 330
- 2.3. Transmiterea acțiunilor / 331
- 2.4. Drepturile și obligațiile acționarilor / 332
- 2.5. Dobândirea de către societate a propriilor acțiuni / 334
- 2.6. Constituirea unei garanții reale mobiliare asupra acțiunilor / 336
- 3. Obligațiunile emise de societate / 337
- 4. Funcționarea societăților pe acțiuni / 341
 - 4.1. Tipuri de adunări generale ale acționarilor / 341
 - 4.2. Convocarea adunării generale / 352
 - 4.3. Conținutul convocării / 355
 - 4.4. Ședința adunării generale / 358
 - 4.5. Hotărârile adunării generale / 372
- 5. Administrarea societății pe acțiuni / 373
 - 5.1. Sistemul unitar de administrare a societății pe acțiuni / 373
 - 5.2. Sistemul dualist de administrare a societății pe acțiuni / 379
- 6. Controlul gestiunii societății pe acțiuni / 383
- 7. Registrele societății pe acțiuni / 386
- 8. Situațiile financiare. Profitul și dividendele. Fondul de rezervă / 388
- 9. Dizolvarea și lichidarea societății pe acțiuni / 390

Capitolul 10. Societatea în comandită pe acțiuni / 391

- 1. Aspecte speciale privind societatea în comandită pe acțiuni / 391

Capitolul 11. Societatea cu răspundere limitată / 393

- 1. Noțiune. Societatea cu răspundere limitată cu asociat unic / 393
- 2. Constituirea societății cu răspundere limitată / 394
- 3. Funcționarea societății cu răspundere limitată / 395
- 4. Transmiterea părților sociale / 399
- 5. Dizolvarea și lichidarea societății cu răspundere limitată / 401

Bibliografie / 403

Abrevieri

alin.	alineatul
<i>apud</i>	citat după
art.	articolul
B.C.E.	Banca Centrală Europeană
B.G.B.	Bürgerliches Gesetzbuch
B.N.R.	Banca Națională a României
C.civ. (român)	Codul civil (român)
C.civ.fr.	Codul civil francez
C.civ.it.	Codul civil italian
C.com.(român)	Codul comercial
C.com.it.	Codul comercial italian
C.proc.civ.	Codul de procedură civilă
C.proc.fisc.	Codul de procedură fiscală
C.E.D.O.	Curtea Europeană a Drepturilor Omului
C.S.J.	Curtea Supremă de Justiție
dec.	decizie
Ed.	Editura
ed.	ediția
<i>ibidem</i>	în același loc
<i>idem</i>	același autor
<i>infra</i>	mai jos, mai departe
Î.C.C.J.	Înalta Curte de Casație și Justiție
J.Of.	Jurnalul Oficial al Uniunii Europene
L.G.D.J.	Librairie Générale de Droit et de la Jurisprudence
L.S.C.	Legea 31/990 privind societățile comerciale
<i>loc. cit.</i>	locul citat
M.Of.	Monitorul Oficial al României, partea I

Capitolul 1

Aspecte introductive privind societățile comerciale

1. Reglementarea societăților comerciale

Dreptul comun în materia societăților comerciale este reprezentat de Legea nr. 31/1990 privind societățile comerciale¹ care reglementează cu caracter general constituirea, organizarea, funcționarea, modificarea și încetarea societăților comerciale.

¹ Legea nr. 31/1990 privind societățile comerciale publicată în M.Of. nr. 126 din data 17.11.1990, republicată în M.Of. nr.1066 din 17.11.2004, modificată prin Legea nr. 302/2005 publicată în M.Of. nr. 953 din 27.10.2005, modificată prin Legea nr. 164/2006 publicată în M.Of. nr. 430 din 18.05.2006, modificată prin Legea nr. 441/2006 publicată în M.Of. nr. 955 din 28.11.2006, modificată prin Legea nr. 85/2006 publicată în M.Of. nr. 359 din 21.04.2006, modificată prin O.U.G. nr. 82/2007 publicată în M.Of. nr. 446 din 29.06.2007, modificată prin O.U.G. nr. 52/2008 publicată în M.Of. nr. 333 din 30.04.2008, modificată prin Legea nr. 88/2009 publicată în M.Of. nr. 246 din 14.04.2009, modificată prin O.U.G. nr. 43/2010 publicată în M. Of. nr. 316 din 13.05.2010, modificată prin O.U.G. nr. 54/2010 publicată în M.Of. nr. 421 din 23.06.2010, modificată prin O.U.G. nr. 90/2010 publicată în M.Of. nr. 674 din 04.10.2010, modificată prin Legea nr. 202/2010 publicată în M.Of. nr. 714 din 26.10.2010, modificată prin O.U.G. nr. 37/2011 publicată în M.Of., nr. 285 din 22.04.2011, publicată prin Legea nr. 71/2011 publicată în M.Of. nr. 409 din 10.06.2011, modificată prin O.U.G. nr. 2/2012 publicată în M.Of. nr. 143 din 02.03.2012, modificată prin Legea nr. 76/2012 publicată în M. Of. nr. 365 din 30.05.2012, modificată prin O.U.G. nr. 47/2012 publicată în M.Of., nr. 635 din 06.09.2012. lege care în această formă va fi numită în prezenta lucrare L.S.C.

În afara acesteia mai există reglementări speciale pentru anumite tipuri de societăți cum sunt cele din domeniul asigurărilor, din domeniul financiar bancar sau cel al pieței de capital etc.

Dispozițiile L.S.C. și ale reglementărilor speciale se completează, acolo unde este cazul, cu dispozițiile Codului civil, toate acestea reprezentând dreptul comun pentru materia societăților comerciale.

Asocierea mai multor state europene în cadrul Uniunii Europene reprezintă temeiul juridic care a determinat începerea procesului de armonizare a legislațiilor naționale. În prezent este general acceptat că se manifestă un efort de integrare a reglementărilor europene legate de societățile comerciale, integrare începută cu adoptarea celor 13 directive privind societățile comerciale, în general¹. Prin aceste norme de drept european se intenționează să se creeze un numitor comun pentru sistemele de drept ale statelor membre. Pe de altă parte, urmărind să se păstreze specificul național al fiecărui sistem de drept s-a lăsat la îndemâna fiecărui stat transpunerea respectivelor directive în legislația națională². După anul 2000 însă instituțiile comunitare au adoptat o poziție nouă în ceea ce privește reglementările comunitare de drept societatar și au demarat o nouă ofensivă³ manifestată în adoptarea acestor reglementări sub formă de regulamente, acte normative de aplicare directă, reglementări care devin parte a sistemului de drept al statelor membre de la data intrării lor în vigoare fără să mai fie nevoie de o transpunere a lor în dreptul intern⁴.

Principalele directive europene din domeniul societăților comerciale sunt:

Prima directivă (nr. 68/151/CEE) se referă la societățile pe acțiuni, societățile în comandită pe acțiuni și societățile cu răspundere

¹ În afara acestor directive care privesc societățile comerciale în general există numeroase directive aplicabile doar anumitor tipuri de societăți.

² Este cunoscut că o directivă nu este direct aplicabilă în dreptul intern ci trebuie transpusă prin încorporarea ei într-un act normativ ce emană de la puterea legiuitoare națională.

³ C. Gheorghe, *Drept comercial comunitar*, Ed. C.H. Beck, București, 2009, p. 66.

⁴ Pentru detalii a se vedea și A. Fuerea, *Drept comunitar al afacerilor*, Ed. Universul Juridic, București, 2005, pp. 111, 120.

limitată și privește publicitatea, validitatea obligațiilor sociale, cazurile de nulitate a societății. Textul directivei a fost modificat prin adoptarea Directivei nr. 2003/58/CE privind obligațiile de publicitate ale anumitor forme de societăți comerciale. Noua directivă reglementează crearea unui registru în format electronic și depunerea documentelor de către comercianți fie pe suport de hârtie fie în format electronic.

A doua directivă – nr. 77/91/CEE reglementează constituirea societății anonime, menținerea integrității capitalului social și modificările ce pot fi aduse acestuia ca urmare a majorării sau reducerii. Ea a fost modificată prin Directiva nr. 92/101/CEE și se referă la dobândirea propriilor acțiuni.

A treia directivă (nr. 78/855/CEE) privind fuziunile societăților comerciale pe acțiuni vizează protecția acționarilor în această situație.

A patra directivă (nr. 78/660/CEE) privind conturile anuale ale anumitor forme de societăți comerciale se referă la structura conturilor anuale și a raportului de gestiune, modurile de evaluare și publicitățile acestora în societățile pe acțiuni, societății în comandită pe acțiuni și societății cu răspundere limitată.

A șasea directivă (nr. 82/891/CEE) reglementează divizarea societăților pe acțiuni.

A șaptea directivă (nr. 83/349/CEE) stabilește condițiile pentru conturile consolidate; normele juridice vizează contabilitatea societății pe acțiuni, societății în comandită pe acțiuni și a societății cu răspundere limitată completând dispozițiile directivei a patra.

A opta directivă (nr. 84/251/CEE) privește autorizarea persoanelor care răspund de controlul legal al documentelor contabile.

A unsprezecea directivă (nr. 89/666/CEE) privește publicitatea sucursalelor înființate într-un stat membru de anumite forme de societăți comerciale care intră sub incidența legislației unui alt stat.

A doisprezecea directivă (nr. 89/667/CEE) privește societatea cu răspundere limitată unipersonală, dar prevederile ei se vor aplica și societăților pe acțiuni cu unic asociat dacă legislația națională a statelor membre reglementează constituirea acestora.

Directiva nr. 2000/56/CEE se referă la fuziuni între societățile pe acțiuni din state membre diferite și este considerată directiva a treisprezecea.

Elaborarea directivei a paisprezecea se referă la transferul transfrontalier al sediului social al societății de capitaluri prevăzându-se conservarea personalității juridice a societăților comerciale prin aplicarea teoriei realității personalității juridice în cazul transferului sediului societății.

Uzanța reprezintă o practică îndelungată care are un anumit grad de vechime, repetabilitate sau stabilitate aplicată unui număr nedefinit de comercianți. Ea a mai fost definită ca fiind o regulă de conduită comercială, născută din practică, prin repetabilitate, folosită vreme îndelungată și respectată ca o normă juridică obligatorie.

Prin uzanță, în sensul Codului civil, se înțelege obiceiul (cutuma) și uzurile profesionale

În sistemul românesc de drept până la intrarea în vigoare a Codului civil uzanțele nu constituie izvoare formale de drept, nu aveau caracter normativ, de reglementare¹. Situația s-a schimbat, art. 1 C. civ. enumerând expres uzanța printre izvoarele dreptului civil.

De altminteri, în relațiile de afaceri sunt din ce în ce mai prezente uzurile (uzanțele) comerciale² fie sub forma unor contracte sau clauze standardizate de genul „condițiilor generale de afaceri” fie sub forma unor reguli „de bună practică”. Constituirea, modificarea, organizarea, funcționarea și încetarea societăților comerciale sunt reglementate, în principiu, de norme imperative, astfel încât uzurile comerciale au o incidență mai redusă în aceste domenii.

Incidența uzanțelor ca izvoare de drept este limitată însă. Aplicarea uzanțelor este supusă unor restricții. Astfel, în materiile reglementate prin lege, uzanțele se aplică numai în măsura în care legea trimite în mod expres la acestea. Doar dacă legea nu prevede se va aplica uzanța iar în lipsa acestora, dispozițiile legale referitoare la si-

¹ A se vedea, M.Dumitru, *Drept profesional. Teoria generală a contractului profesional.*, Ed. Institutului European, Iași, 2011, p.41.

² Gh. Piperea, *Drept comercial*, vol. I, Ed. C.H. Beck, București, 2008, p. 75.

tuțiile asemănătoare, iar când nu exista asemenea dispoziții, principiile generale ale dreptului.

Așa cum este firesc doar uzanțele conforme ordinii publice și bunelor moravuri sunt recunoscute ca izvoare de drept.

Sarcina probei existenței dar și a conținutului uzanțelor incumbă părții interesate, care a invocat uzanța. Pentru a facilita sarcina probei se instituie o prezumție legală referitoare la existența uzanțelor publicate în culegeri elaborate de către entitățile sau organismele autorizate. Prezumția este relativă putând fi răsturnată prin proba contrară.

Precedentul judiciar (jurisprudența) poate să fie și el un izvor de drept în privința raporturilor juridice aferente statutului organic al societății comerciale¹. Hotărârile anumitor instanțe, în anumite condiții, pot avea valoarea unui izvor de drept dar mai degrabă a unui izvor interpretativ decât unul normativ². Este cazul hotărârilor pronunțate de instanțele europene în soluționarea chestiunilor prejudiciale. În cazul în care în aplicarea prevederilor dreptului european – inclusiv cele din materia societăților comerciale – instanțele naționale au nelămuriri cu privire la aplicabilitatea sau înțelesul unor prevederi din actele normative europene, judecătorul național are obligația de a sesiza instanța europeană pe calea unei chestiuni prejudiciale pentru a interpreta norma europeană respectivă. Soluția dată de judecătorul european în soluționarea chestiunii prejudiciale are valoare obligatorie pentru instanțele naționale ale statului care a sesizat instanța europeană cât și pentru a celorlalte state membre, chiar și în situația în care ar fi contrară dreptului național.

Obligatorii sunt și hotărârile Curții Europene a Drepturilor Omului (C.E.D.O.). În măsura în care se referă la statutul comerciantului, și C.E.D.O. poate pronunța hotărâri în acest domeniu, ele sunt izvoare de drept.

¹ Ghe. Piperea, *Drept comercial*, vol. I, Ed. C.H. Beck, București, 2008, p. 76.

² Este situația asemănătoare uzurilor, în sistemul nostru de drept fiind recunoscute uzurile interpretative și nu uzurile normative.

Dintre hotărârile pronunțate de instanțele naționale, valoarea de izvor de drept le este recunoscută doar deciziilor pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție în soluționarea recursurilor în interesul legii.

Curtea Constituțională, atunci când admite o excepție de neconstituționalitate, pronunță o hotărâre care are efecte *erga omnes*, dispoziția legală declarată ca fiind neconstituțională nemai fiind aplicabilă atât în procesul în care a fost invocată cât și în alte situații identice sau similare.

În ultima vreme se observă că instanța supremă, a dat efect principiului precedentului judiciar, Î.C.C.J. respingând recursuri doar pentru simplul motiv că, în cazuri identice sau similare, Curtea s-a mai pronunțat și nu există motive serioase pentru a se reveni asupra soluțiilor anterioare¹.

Codul civil instituie o anumită ordine a aplicării normelor ce constituie izvoare de drept, ordine de la care nu se poate deroga.

Cu întâietate se va aplica legea, în sens larg. În interiorul categoriei legi, în caz de conflict între normele dreptului intern și dreptul Uniunii Europene, normele dreptului Uniunii Europene se vor aplica în mod prioritar, indiferent de calitatea sau statutul părților: T.F.U.E.², Directivele din materia societăților comerciale, Directivele din materia insolvenței, etc., Regulamentul Consiliului nr. 2157/2001 privind Statutul Societății Europene o formă de societate comunitară sub forma unei societăți anonime, denumită „*Societas Europae*”.

De asemenea se vor aplica cu prioritate tratatele internaționale privind drepturile omului, mai puțin întâlnite în materia societăților comerciale. Astfel, art. 4 alin.2 C.civ prevede că atunci când există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte și Codul civil, vor avea prioritate reglementările internaționale, cu excepția cazului în care Codul civil ar conține dispoziții mai favorabile.

¹ St.D. Cârpenaru, S. David, C. Predoiu, Ghe. Piperea, *Legea societăților comerciale. Comentariu pe articole.*, ed. a 4-a, Ed. C.H. Beck, București, 2009, p. 6.

² Versiunea consolidată a Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene, publicat în J.Of. nr. C83 din 30.03.2010, pp. 47-201.

Legile care derogă de la o dispoziție generală, care restrâng exercițiul unor drepturi civile sau care prevăd sancțiuni civile se aplică numai în cazurile expres și limitativ prevăzute de lege.

Dacă legea nu prevede se vor aplica uzanțele, iar în lipsa acestora, dispozițiile legale privitoare la situații asemănătoare, iar când nu există asemenea dispoziții, principiile generale ale dreptului.

2. Repere istorice privind regimul juridic al societăților comerciale

Societățile comerciale au luat naștere în perioada antică a dezvoltării relațiilor comerciale într-o formă arhaică, reprezentând un mijloc de asociere a unor persoane în vederea transpunerii în practică fie a unui scop lucrativ, fie a unui scop caritabil.

Primele mențiuni referitoare la contractul de societate au fost descoperite în Codul lui Hammurabi iar prima instituție bancară din lume se consideră a fi descoperită sub ruinele templului lui Uruk, din Mesopotamia anilor 3200-3400 î.Hr.

Societatea comercială a fost utilizată intens atât în Grecia antică cât și în Imperiul roman. Dreptul roman prevedea că societatea civilă (comercială) constituie un contract consensual, în temeiul căruia asociații puneau ceva în comun în scopul de a realiza și de a împărți beneficii¹.

Odată cu dezvoltarea relațiilor comerciale între Imperiul roman și celelalte teritorii s-au legiferat mai multe forme ale societății comerciale, forme care nu beneficiau de personalitate juridică². Societatea în nume colectiv, care derivă din societatea civilă, își are originea în societățile fără personalitate juridică reglementate de dreptul roman.

Cronologic, următoarea formă de societate comercială este societatea în comandită simplă având la bază contractul de *comenda*. Prin acest contract investitorul care oferă fondurile (comanditarul) se

¹ V.M. Ciucă, *Lecții de drept roman*, vol. III., Ed. Polirom, Iași, 2000, p. 821; M.V. Jakotă, *Dreptul roman*, Ed. Fundația Chemarea Iași, vol. II, Iași, 1993, pp. 426-427.

² I.L. Georgescu, *Dreptul comercial roman*, vol. II, Ed. All Beck, București, 2002, p. 6.

asociază cu acela care va executa operațiunea comercială (comanditul) primul limitându-și răspunderea la suma ce reprezintă aportul său dar, pe de altă parte, neavând dreptul de a se amesteca în gestiunea societății. În acest fel se eludează interdicția impusă de dreptul canonic prin care clericii și militarii – care adunaseră averi considerabile – nu au voie să efectueze acte de comerț sau să ofere bani cu împrumut cu dobândă. Apelându-se la acest contract nu numai că își ascundeau identitatea dar își limitau și riscurile participării la asemenea operațiuni comerciale sau terestre.

Începând cu secolul al XIV-lea se delimitează patrimoniul propriu al societății de patrimoniile asociațiilor persoane fizice, ajungându-se la obligativitatea înmatriculării unei asemenea societăți, în sensul menționării într-un registru special a firmei, a sediului distinct al societății ca și a patrimoniului afectat comerțului.

Prima reglementare a unei societăți comerciale contemporane datează din timpul lui Ludovic al XIV-lea prin Marea Ordonanță Terestră din 1673 și se referă la societatea în comandită simplă. Pentru comerțul francez secolul al XVI-lea are o importanță deosebită deoarece a fost înființată prima Cameră de comerț și industrie la Marsilia în anul 1599, având rolul de a oferi asistență societăților comerciale în desfășurarea operațiunilor de afaceri¹.

Se consideră că secolul al XVII-lea reprezintă momentul la care iau naștere primele societăți pe acțiuni chiar dacă date istorice confirmă înființarea primei societăți pe acțiuni în secolul al XIV-lea². Succesul societății pe acțiuni a avut ca temei delimitarea clară care se realiza între patrimoniul acționarilor și patrimoniul societății.

În acest context, al constituirii mai multor forme de societăți comerciale, se evidențiază trăsăturile esențiale ce au rolul de a prefigura cele două mari categorii, și anume, societățile de persoane, care

¹ ***, *The New Encyclopædia Britannica*, vol. III, Ed. Encyclopædia Britannica, Chicago, 1993, p. 488.

² M. Hacman, *Dreptul comercial comparat, Dreptul societăților comerciale, Dreptul titlurilor de valoare*, vol. II, Ed. Curierul Judiciar, București, 1932, p. 25.

includ societatea în nume colectiv, societatea în comandită simplă și societățile de capitaluri, ce înglobează societatea pe acțiuni și societatea în comandită pe acțiuni¹.

Prima codificare importantă a societăților comerciale a fost realizată prin dispozițiile Codului Comercial francez de la 1807, care a conturat succint formele de societăți comerciale și regimul juridic al acestora².

În dreptul român, prima societate reglementată a fost „tovărășia” în textul Codului Calimach din Moldova și a Codului Caragea din Muntenia în 1817. Codul Caragea stipulează că „este un fel de obștire și se zice când doi inși sau mai mulți tocmindu-se vor pune toți câte atât cu care se neguțăresc împreună, având obște și câștigul și paguba”. Tovărășia se individualizează prin elementele caracteristice ale unei societăți comerciale: asocierea mai multor persoane, un capital social destinat desfășurării în comun a unor activități, răspunderea solidară a asociaților pentru obligațiile sociale.

Privit Codului Calimach, societățile comerciale erau reglementate de dispozițiile referitoare la societățile civile dar și de „legile neguțătorești”³.

Ulterior, dispoziții cuprinzătoare referitoare la societățile comerciale au fost incluse în cadrul Regulamentelor organice din Țara Românească și Moldova iar începând cu 1841 în Codul Comercial care consacră trei tipuri de societăți comerciale. Astăzi ele corespund societății în nume colectiv, societății în comandită și societății pe acțiuni. Ulterior, au fost legiferate și celelalte două forme de societăți comerciale.

În anul 1864 prin Înaltul Decret domnesc nr. 220 a fost constituită prima Cameră de comerț și industrie din Principatele Române iar

¹ N.R. Dominte, *Organizarea și funcționarea societăților comerciale*, Ed. C.H. Beck, București, 2008, p. 8.

² Ph. Merle, *Droit commercial. Société commerciales*, ed. a 14-a, Dalloz, Paris, 2010, p. 23.

³ Cu privire la acest aspect a se vedea, I.G. Cohen, „Condițiunea juridică a societăților comerciale în România”, în *Revista Societăților și a Dreptului comercial*, nr. 17-18/1925, pp. 1525 și urm.